

A Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága dr. Somogyi János ügyvéd által képviselt felperesnek dr. Küzmös Imre ügyvéd által képviselt I. rendű, II. rendű alperesek ellen tartási szerződés érvénytelenségének megállapítása iránt a Nyírbátori Városi Bíróságon 6.P.20.193/2007. számon folyamatban volt, majd a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Bíróság 2008. április 17-én meghozott 2.Pf.20.393/2008/3. számú ítéletével befejezett perében a felperes által 23. sorszám alatt előterjesztett felülvizsgálati kérelem folytán meghozta a következő

k ö z b e n s ő   í t é l e t e t :

A Legfelsőbb Bíróság a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Bíróság 2.Pf.20.393/2008/3. számú ítéletét hatályon kívül helyezi, az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatja és megállapítja, hogy ... örökhagyó és az I. rendű alperes között nem jött létre tartási szerződés.

Kötelezi az I. rendű alperest, hogy 15 napon belül fizessen meg a felperesnek 10.000 (Tízezer) forint felülvizsgálati eljárási költséget és külön felhívásra az államnak 36.000 (Harminchatezer) forint le nem rótt felülvizsgálati eljárási illetéket.

A közbenső ítélet ellen felülvizsgálatnak nincs helye.

I n d o k o l á s :

A 2005. március 24-én elhunyt ... örökhagyónak a felperes és a II. rendű alperes a törvényes öröklésre jogosult gyermeke.

Az örökhagyó 2002. november 19-én tartási szerződést kötött a II. rendű alperes gyermekével, az I. rendű alperessel (unokájával).

E szerződésben a tartásra kötelezett (I. rendű alperes) vállalta, hogy a jogosultat élete végéig eltartja, betegségében ápolja és gondozza, halála esetén pedig illő módon eltemetteti. E tartási kötelezettséget mindaddig, amíg a kötelezett arra személyileg és

vagyoniilag nem lesz alkalmas, a törvényes képviselő szülők vállalták teljesíteni.

A tartásra jogosult ennek ellenében - haszonélvezeti jogának fenntartásával - a ... 418. hrsz. alatti házasingatlan 1/2 részét, valamint a ... 417. hrsz-ú ingatlan 5/4-ét, minden ingó vagyonát és készpénzét az I. rendű alperesre átruházta.

A szerződésben megállapították, hogy a jogosult szoros tartásra és gondozásra még nem szorul. Az eddigi gondoskodási kötelezettséget is a tartásra kötelezett szülei teljesítették. Rögzítették, hogy amikor a szoros tartás és gondozás indokolt lesz, azt a szülők saját költségükön teljesítik.

A szerződést a tartásra jogosult és az I. rendű alperes szülei mint törvényes képviselői írták alá.

A szerződés alapján a tulajdonváltás az ingatlan-nyilvántartásba bejegyzést nyert.

A felperes keresetében - egyebek mellett - annak megállapítását kérte, hogy az örökhagyó és az I. rendű alperes között a tartási szerződés - a Ptk. 215. §-ában írtak szerint - nem jött létre.

Állította, hogy az alperesek tartási kötelezettségüket egyébként sem teljesítették. Kérte az eredeti állapot helyreállítását, majd törvényes öröklés jogcímén tulajdonjoga megállapítását.

Az alperesek a kereset elutasítását kérték. Védekezésük szerint a tartásra jogosultról igényei szerint gondoskodtak, az ő kívánsága volt, hogy minden ingó és ingatlana az I. rendű alperesé legyen és a jogügyletet ne lehessen megtámadni. Előbb ajándékozási szerződést kívánt kötni, majd ügyvéd tanácsára kötötték a perbeli tartási szerződést.

Az elsőfokú bíróság ítéletében a keresetet elutasította és a felperest 143.152 forint perköltség fizetésére kötelezte.

Az elsőfokú ítélet indokolása szerint a tartásra jogosult magáról élete végéig képes volt gondoskodni, de a II. rendű alperes és házastársa a tartási szerződés szerinti kötelezettségeket teljesítették: rendszeresen látogatták, részére a nagy bevásárlásokat elvégezték, a lakóházhoz tartozó kert művelésében neki besegítettek. Szoros tartásra a jogosult egy alkalommal szorult, amikor 2004-ben a lábát törte.

Az I. rendű alperes 2006-ban a tartási szerződés utólagos jóváhagyását kérte, melyet a gyámhivatal határozatával (21328-6/2006. szám) elutasított. A határozat indokolása szerint „az elhalt szülő meghallgatása nélkül a gyámügyi eljárásban nem volt tisztázható, hogy megvalósultak-e a tartási szerződésben foglaltak”.

Az elsőfokú bíróság ítéletének jogi indokolása szerint a 149/1997. (IX.10.) Korm. rendelet 25. § (1) bekezdés h) pontja szerint a szülő jognyilatkozatainak érvényességéhez a gyámhivatal jóváhagyása szükséges, ha a jognyilatkozat a gyermek által kötött tartási vagy életjáradéki szerződésre vonatkozik.

A szerződő felek a gyámhivatal jóváhagyását a szerződés megkötésekor nem szerezték be, az utólagos jóváhagyást pedig a gyámhivatal a kiskorú érdekeivel ellentétesen utasította el.

Megállapította, hogy a törvényes képviselők a tartási kötelezettséget az eltartó igényeinek megfelelően teljesítették, ellene az eltartottnak kifogása nem volt, a felperes pedig nem jogosult annak megítélésére, hogy a szerződésszerű teljesítés megtörtént-e.

A bíróság utalt továbbá a Ptk. 13/B. § (1) bekezdésére, mely szerint a korlátozott cselekvőképességen és cselekvőképtelenségen alapuló semmisségre csak annak érdekében lehet hivatkozni, akinek cselekvőképessége korlátozott vagy hiányzik. Tényként állapította meg: a kiskorúnak juttatott vagyon értéke pozitív, a szerződésből eredő kötelezettségek teljesítését a szülők vállalták és teljesítették. Az I. rendű alperesnek a szerződésből csak előnye származott, érdekének is az felel meg, hogy a szerződés alapján a tartásra jogosult vagyonát megszerezze.

A felperes fellebbezése alapján a másodfokú bíróság ítéletében az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta.

A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság érdemi döntésével és annak kifejtett indokaival egyetértett, az ítélet indokolását azonban kiegészítette. Megállapította, hogy a perbeli tartási szerződés olyan három pólusú szerződés, amelyben a tartásra jogosult és tartásra kötelezett mellett a kiskorú szülei is résztvettek és a szerződés alapján a jogszerző kiskorú helyett szülei vállalták a tartási kötelezettségek teljesítését saját költségükön.

A szerződésben a törvényes képviselő szülők az I. rendű alperes képviselőjében olyan kötelezettségvállalást tartalmazó jognyilatkozatot nem tettek, amely magát a kiskorút érintené és emiatt annak érvényességéhez a gyámhivatal jóváhagyása lenne szükséges. Ezért - szerinte - a Ptk. 13/B. § (1) bekezdése és 149/1997. (IX.10.) Korm. rendelet 25. § (1) bekezdés h) pontja szerint a perbeli tartási szerződésbe foglalt szülői jognyilatkozat érvényességéhez a gyámhivatal hozzájárulása nem volt szükséges.

A másodfokú bíróság kifejtette azt is, hogy téves a felperes álláspontja, mely szerint a tartási szerződés a Ptk. 215. § (1) bekezdése alapján - gyámhivatali jóváhagyás beszerzésének elmulasztása miatt - létre sem jött. Nem tulajdonított jelentőséget annak, hogy az utólagos jóváhagyás iránti kérelmet elutasító

jogerős közigazgatási határozat felülvizsgálata iránt az alperesek a törvényes határidőn belül nem indítottak pert.

A jogerős ítélet hatályon kívül helyezése, az elsőfokú bíróság ítéletének megváltoztatásával a keresetnek való helytadás és az alperesek perköltségben való marasztalása iránt a felperes terjesztett elő felülvizsgálati kérelmet. Arra hivatkozott, hogy a jogerős ítélet a 149/1997. (IX.10.) Korm. rendelet 25. § (1) bekezdés h) pontját sérti. Kifejtette, hogy a szerződést az I. rendű alperes szülei törvényes képviselőként írták alá, a szerződés nem három pólusú, a kiskorú nevében vagy helyette a szülők tartási kötelezettséget nem vállaltak és nem teljesítettek. A gyámhivatal a teljesítést kiemelten vizsgálta, de azt megállapítani nem tudta. A szerződés gyámhatósági jóváhagyáshoz kötött és ebben a vonatkozásban nincs eltérő jogértelmezésnek helye.

Előadta továbbá, hogy a perben semmisségre nem hivatkozott, keresetét a Ptk. 215. §-ára alapította. Érvelése szerint a gyámhivatal határozatának törvényessége csak közigazgatási perben lett volna felülvizsgálható, s mivel az alperesek bírói utat nem vettek igénybe, az elutasító határozat változatlanul hatályos.

Az alperesek felülvizsgálati ellenkérelme a jogerős ítélet hatályban tartására és a felperes perköltségben marasztalására irányult.

A felülvizsgálati kérelem az alábbiak szerint alapos.

A perbeli tartási szerződés az I. rendű alperes és nagymama között jött létre, melyet a kiskorú I. rendű alperes nevében eljáró szülei mint törvényes képviselők írtak alá.

A szerződésben foglalt megállapodás szerint az I. rendű alperes vállalt tartási, gondozási és eltemettetési kötelezettséget. A szülők pedig mindaddig, „amíg a kötelezett arra személyileg és vagyoniilag nem lesz alkalmas, a tartási kötelezettség teljesítését vállalták”.

E szerződéses rendelkezéseket a Ptk. 207. § (1) bekezdés szerinti nyilatkozási elvet is figyelembe véve, a szavak általános jelentése és nyelvtani értelme szerint nem lehet akként értelmezni, hogy az adott esetben nem a kiskorú kötött tartási szerződést, továbbá hogy a törvényes képviselőket mint szerződő feleket tartási kötelezettség terhelte volna. A törvényes képviselők a saját nevükben a kötelemben nem vettek részt, mindössze átmeneti időtartamra – „amíg a kötelezett arra személyileg és vagyoniilag nem lesz alkalmas” – vállalták a szerződés alapján az I. rendű alperest terhelő tartási kötelezettség teljesítését. Nem minősül ezért a perbeli szerződés a Ptk. 233. § (1) bekezdés szerinti harmadik személy javára vagy harmadik személy érdekében kötött szerződésnek

sem, és téves a jogerős ítélet abban a részében, hogy az adott esetben olyan három pólusú szerződés megkötésére került sor, amelyben a törvényes képviselő szülők az I. rendű alperes képviselőjében saját tartási kötelezettséget vállaló jognyilatkozatot tettek.

Mivel az előzőek értelmében az állapítható meg, hogy a kiskorú I. rendű alperes kötött tartási szerződést és a szerződés megkötésénél törvényes képviselőként a szülei jártak el, a szülők jognyilatkozatának érvényességéhez a 149/1997. (IX.10.) Korm. rendelet 25. § (1) bekezdés h) pontja szerint a gyámhivatal hozzájárulására szükség volt. Téves és jogszabályt sért a másodfokú bíróság ezzel ellentétes jogi álláspontja.

Helytálló a felperes előadása arra vonatkozóan, hogy keresetét nem a szerződés semmisségére alapította, annak jogalapjául ugyanis a Ptk. 215. § (1) bekezdését jelölte meg.

Tévedett ezért mindkétfokú bíróság abban, hogy a keresetet a Ptk. 13/B. § (1) bekezdésében írt relatív semmisség szabálya alapján is elutasítandónak ítélte. A Ptk. 13/B. § az élők közötti jogügyletekre vonatkozóan a teljes belátási képességgel nem rendelkező személyek védelmében akként rendelkezik, hogy az ez okból fennálló érvénytelenségre csak a szerződéskötésben résztvevő egyik fél hivatkozhat, de csak akkor, ha a megkötött szerződés a teljes cselekvőképességgel nem rendelkező személy érdekeinek nem felel meg.

A felperes (törvényes örökösi minőségében) keresetében nem azt állította, hogy a szerződés létrejött, de a célzott joghatás kiváltására azért nem alkalmas, mert az egyik szerződő fél cselekvőképtelen vagy korlátozottan cselekvőképes volt. Azt állította, hogy a szerződés létre sem jött.

A Ptk. 215. § (1) bekezdése szerint, ha a szerződés létrejöttéhez harmadik személy beleegyezése vagy hatósági jóváhagyás szükséges, ennek megtörténtéig a szerződés nem jön létre, de a felek jognyilatkozataikhoz kötve vannak. A (2) bekezdés értelmében a beleegyezés, illetőleg jóváhagyás megtörténtével a szerződés - ha jogszabály kivételt nem tesz - megkötésének időpontjától kezdődő hatállyal jön létre.

A törvényes képviselők által az I. rendű alperes nevében kötött tartási szerződéshez - a szülők jognyilatkozatának érvényességéhez - a gyámhatóság jóváhagyására szükség lett volna. Okkal hivatkozott ezért a felperes arra, hogy ennek hiányában - mivel a jóváhagyást a szerződő felek nem kérték meg, majd az utólagos jóváhagyást a gyámhivatal jogerősen elutasította, és e határozatnak közigazgatási

perben való megváltatására sem került sor - a szerződés nem jött létre.

A fent kifejtettek szerint az eljáró bíróságok a felperes keresetét téves jogalapon utasították el.

A Ptk. 215. § (3) bekezdése szerint beleegyezés, illetőleg jóváhagyás hiányában a szerződésre az érvénytelenség jogkövetkezményeit kell alkalmazni.

Az eljáró bíróságok eltérő jogi álláspontjuk folytán a létre nem jött szerződés alapján alkalmazandó érvénytelenségi jogkövetkezmények levonásához szükséges tényállást nem tárták fel, a per eldöntéshez szükséges tények nem állapíthatók meg.

A Legfelsőbb Bíróság ezért a jogerős ítéletet a Pp. 275. § (4) bekezdése alapján hatályon kívül helyezte, az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatta és a Pp. 213. § (3) bekezdése alapján közbenső ítélettel megállapította a kereset jogalapjának fennállását.

A folytatódó eljárásban - az elsőfokú bíróságnak - a szükséges és a felek által felajánlott további bizonyítási eljárás eredményeként kell az érvénytelenség jogkövetkezményeit levonni és érdemben döntenie a felperes törvényes öröklésre alapított kereseti kérelme tárgyában.

A közbenső ítélettel elbírált jogalapra tekintettel a felülvizsgálati kérelem illetékalapja nem határozható meg. Összecszerűséget illetően erre figyelemmel, a Pp. 270. § (1) bekezdése szerint alkalmazott Pp. 78. § (1) bekezdése és a 6/1986. (VI.26.) IM rendelet 13. § (2) bekezdése alapján kötelezte a Legfelsőbb Bíróság az I. rendű alperest a felperes felülvizsgálati eljárási költsége és a költségmentessége folytán le nem rótt felülvizsgálati eljárási illeték megfizetésére.

A Legfelsőbb Bíróság a felülvizsgálati kérelmet a Pp. 274. § (1) bekezdése alapján tárgyaláson kívül bírálta el.

A közbenső ítélet ellen a Pp. 271. § (1) bekezdés e) pontja alapján felülvizsgálatnak nincs helye.

Budapest, 2009. február 25.

Dr. Orosz Árpád sk. a tanács elnöke, Dr. Szabó Julia sk. előadó bíró, Dr. Csentericsné Dr. Ágh Bíró Ágnes sk. bíró

K.Gyné

A kiadmány hitelével:

bíróági tisztviselő